

ב"ל (נצרת) 33427-08-11 - שמואל שני נ' המוסד לביטוח לאומי

ב"ל (נצרת) 33427-08-11 - שמואל שני נ' המוסד לביטוח לאומימחוזי עבודה נצרת

ב"ל (נצרת) 33427-08-11

שמואל שני

נגד

המוסד לביטוח לאומי

בית דין אזורי לעבודה בנצרת

[11.01.2013]

הנשיאה ורד שפר

נציג ציבור (עובדים) גב' מיכל וינברג

נציג ציבור (מעבידים) מר מוחמד גנאים

החלטה

1. עניינה של התביעה שבפנינו הינה הכרה במחלת הפוליונירופטיה ממנה סובל התובע, כנובעת מחשיפתו לחומרים במהלך עבודתו במפעל נילית (להלן: "המפעל") במשך שנים רבות - החל משנת 1975 ועד ליום 25.05.2009. במסגרת תביעתו בבית הדין, הפנה התובע לחומרים אליהם לטענתו נחשף במסגרת עבודתו במפעל: כלור, חומצת מלח, חומצה גפריתית, שמן תרמי (ד' פייל), מנגן לקטט, Hexane-n. בנוסף, הפנה התובע לחומרים שפורטו בחוות דעתו של מומחה מטעמו, דר' סטפן שלוסברג: אמוניה, די אמינו ציקלוקסאן, די אמינו מתיל פנתאן ומנגן לקטט.
2. הצדדים הגיעו לידי הסכמה דיונית, לפיה לצורך קביעת הקשר הסיבתי - רפואי בין תנאי עבודת התובע בחשיפתו לחומרים במפעל לבין המחלה ממנה סובל, ימונה מומחה רפואי מטעם בית הדין, ללא צורך בשמיעת עדויות. בטרם ניתנה ההחלטה בדבר מינוי המומחה הרפואי, הוסכם ע"י הצדדים, בהתאם לבקשת ב"כ התובע, להפנות למפעל את רשימת החומרים שפורטו לעיל, ולהורות לו לפרט מי מבין אותם חומרים היה מצוי במפעל בזמן עבודתו של התובע.
- בהתאם לכך, ניתנה החלטה בה הורה בית הדין למפעל לפרט מי מבין החומרים הנ"ל היה מצוי בשימוש במפעל בזמן עבודת התובע בתקופת עבודתו האמורה.
3. מטעם המפעל הומצאה בתגובה להחלטת בית הדין הודעה, אליה צורף מכתב מאת ד"ר סטיב ליפשיץ ובו פירוט לחומרים בהם משתמש המפעל.

במסגרת מכתבו, נאמרו הדברים הבאים:

"המידע המפורט לעיל, נכון למיטב ידיעתו של הח"מ ומתייחס לתקופה שהחל משנת 1986 בה התחילה עבודתי בנילית, ועד היום.

בכל שנות עבודתי בנילית, החברה פעלה לפי הוראות וכללי השימוש כפי שמופיעים ב-MSDS של כל חומר, ולפי הראות כל דין לרבות תנאי היתר רעלים ממשד ממשלתי, היתר שחודש כל שנה.

אין בפירוט החומרים הנ"ל כדי להתייחס למידת ואופן חשיפתו (אם בכלל) של שמואל שני לכל אותם חומרים".

4. ביום 14.03.12 ניתנה החלטה, בה מינה בית הדין מטעמו את דר' גולדשמיט ראובן כמומחה רפואי בתחום הרפואה התעסוקתית (להלן: "המומחה").

ביום 06.05.12 התקבלה הודעה מטעם המומחה בה ביקש, לצורך עריכת חוות דעתו, לקבל לידי "מלוא דפי ה-MSDS של החומרים אליהם נחשף העובד במהלך עבודתו כפי שפורטו במסמך חברת נילית מיום 01/03/2012".

בית הדין הורה כמבוקש ע"י המומחה, ובתגובה הוצגו מטעם המפעל דפים "המצויים בידי נילית כפי שסופקו לה על ידי יצרני/ספקי החומרים או שהופקו ממקורות פומביים ברשת האינטרנט".

5. למרות החומר שהומצא, הביע המומחה פעם נוספת הסתייגות בדבר חוסר בנתונים לצורך השלמת החלק המהותי של חוות הדעת ומתן מענה מקצועי ואמין לשאלות שהופנו אליו, והנוגעים לשאלות "האם בוצעו בדיקות סקר סיכונים, בדיקות סביבתיות כנדרש, ולפי תוצאותיהן האם נערכו בדיקות תקופתיות לעובדים שנקבעו כחשופים בעקבות הממצאים של הבדיקות הנ"ל. ומכאן קביעה שהמפעל היה בפיקוח המחלקה לרפואה תעסוקתית האזורית".

בעקבות זאת ניתנה החלטה נוספת שהופנתה למפעל, ובה הורה לו בית הדין להשלים התייחסותו בשאלות האחרונות שהועלו לעיל.

ביום 30.08.12 התקבלה הודעה מטעם המפעל שבה נכתב כדלקמן -

"נילית פועלת (ועשתה כך גם בתקופה הרלוונטית) בהתאם למתחייב על פי הוראות החוק והתקנות הרלוונטיות לעניין ביצוע סקרי סיכונים סביבתיים במקום העבודה ובכלל כל על פי הקבוע בחוק ארגון הפיקוח על העבודה, התשי"ד -

1954 תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ניטור סביבתי וניטור ביולוגי של עובדים בגורמים מזיקים), התשנ"ה - 1990. בהתאם לאמור לעיל, לא נעשה שימוש בנילית בתקופה הרלוונטית בחומרים המנויים בדברי החקיקה הנזכרים לעיל

ובכלל כחומרים אשר מחייבים ביצוע בדיקות סביבתיות - תעסוקתיות או ניטור אחר במקום העבודה ובדיקות תקופתיות שכאלה לא בוצעו".

6. בעקבות תגובה זו נתבקש המומחה להשלים חוות דעתו, וכך עשה.

במסגרת חוות הדעת, המפורטת והמקיפה, שב המומחה ועמד על חשיבות הנתונים בדבר השאלות האם בוצעו סקר סיכונים ובדיקות סביבתיות במפעל והנוגעות לקיום רמות גבוהות של החומרים אליהם נחשף התובע, שבהתאם לממצאיהן יש לבצע בדיקות לעובדים. על חשיבות ממצאי אותן בדיקות עמד המומחה בחוות דעתו, כהאי ליטנא - "עובדים המוגדרים כחשופים חייבים לעבור בדיקות תקופתיות ספציפיות ויש לבצע רישום מדויק הן בתיק הרפואי, הן במעקב במסגרת המחלקה לרפואה תעסוקתית והן לנהל פנקס עבודה ספציפי. באם עולה חשד כלשהו בדבר האפשרות שיש קשר בין הליקויים הבריאותיים לבין החומרים אליהם העובד חשוף יש לבצע מספר צעדים החל מביור מעמיק של החשד וכלה בקביעה (קיצונית ככל שתהיה) להרחיק את העובד מהעבודה עם החומר או הרחקה מלאה מהמפעל. לגבי קביעת הקשר בין הליקויים הבריאותיים לבין החומרים ישנן מספר גישות והמפורסמות בהן היא בחינת העקרונות של סיר ברטפורד היל. עקרונות אלה יכולים לתרום להבהרת שאלת הסיבתיות, דא עקא, שלפי מיטבי ידיעותיי, במקרה של מפעל נילית לא הוגדרה חשיפה ולא ידוע לי על תוצאות בדיקות סביבתיות ולכן אין נתונים לגבי רמות החומרים באוויר ולא ניתן להחליט שעובד כלשהו היה חשוף ברמה המחייבת בדיקות קבע. ברמת התיאורטית לפחות אני יכול לקבוע שלא הייתה חשיפה לחומרים מסוכנים אולם דבר זה כמובן אינו מתבסס על עובדות חד משמעיות".

בהמשך חוות דעתו, בפרק "דין", הבהיר המומחה שגם בהינתן שאין נתונים לגבי הבדיקות הסביבתיות של רמות החומרים אליהם נחשף התובע, הרי "שאינן להסתפק בכך שכן היה רצוי לקבל את מלוא תיק המפעל כפי שהתנהל במסגרת המחלקה לרפואה התעסוקתית האזורית ומתוך התיק ניתן ללמוד על תוצאות סיורים שנערכו במפעל והאם היו ליקויים בהגנה על העובדים ובעיקר האם היו עובדים נוספים אשר חלו במחלות/תלונות דומות". כמו כן, המומחה עמד על כך שעיקר הליקוי ממנו סובל התובע הינו בתחום הנוירולוגי שעיקרו נגרם על ידי חשיפה לחומר "מנגן" וזאת כעולה מחוות דעת שהונחו בפניו, של דר' בלוך אירינה, מנהלת היחידה הנוירולוגית בבית חולים העמק, ודר' שלוסברג.

בהקשר זה עמד המומחה בפירוט על העקרונות המנחים בדבר בחינת הקשר הסיבתי בין מחלתו של התובע לבין חשיפתו למנגן. יחד עם זאת, המומחה הבהיר שאין לו כל נתונים גם בנוגע לחשיפת התובע למנגן במסגרת עבודתו. למרות הסתייגויותיו, בכל הנוגע לשאלת הקשר הסיבתי ציין המומחה כדלקמן - "בנסיבות העניין ובהיעדר הוכחה ברורה שהיה פיקוח מסודר על המפעל בדרך של בדיקות סביבתיות אשר מתוכן אפשר היה להסיק מסקנות ביחס לחשיפה לחומרים מסוכנים ומידת החשיפה וביודעינו שבמפעל משתמשים בחומרים בעלי סיכון לגרימת נזקים בריאותיים דומים לאלו שמר שני סובל מהם, אני נאלץ לקבוע שיש לכאורה קשר בין תנאי העבודה והחומרים במפעל לבין מחלותיו של מר שני, יש קושי רב במענה לשאלת המידה וזאת מכיוון שיש חסר נתונים בדבר החשיפה", ובהמשך "אולם בהתחשב בעובדה שאין נתונים בתלונות האם בוצעו בדיקות סביבתיות לגבי קיום או אי קיום רמות של חומרים שעלולים לגרום לנזקים בריאותיים נראה לי שהמסקנה הנכונה היא שיש לקבוע, לפנים משורת הדין, שיש קשר בין התלונות, ממצאים ותוצאות לבין תנאי העבודה" (ההדגשות אינן במקור) על משמעותה המשפטית של הקביעה הנ"ל נעמוד בהמשך.

7. לנוכח קביעתו המצוטטת של המומחה, הגישה ב"כ הנתבע בקשה לקביעת התיק לדיון הוכחות וזאת לצורך בירור העובדות הנוגעות לעניין סוג החומרים ומידת החשיפה אליהם, כשלעניין זה ביקשה לשמוע את עדות התובע וכן עדות נציג המפעל אשר יתבקש להמציא לבית הדין את תוצאות בדיקות סביבתיות של רמות החומרים באוויר ושהיו בשימוש המפעל, וכן נתונים על העמדה בה עבד התובע והחומרים אשר היה חשוף להם במסגרת המפעל במשך כל שנות עבודתו ולרבות כרטיסו הרפואי במפעל.
- ב"כ הנתבע נימקה את עיקר בקשתה בכך שלגישתה, חוות דעת המומחה אינה מבוססת ואינה חד משמעית כך שלא ניתן לבסס עליה קביעה רפואית סופית, ברורה וחד משמעית, זאת ומאחר ובפני המומחה לא עמדו כל הנתונים הדרושים לקביעה רפואית סופית והנוגעים למהלך חשיפת התובע לחומרים שהוזכרו במסמכים, רמת החשיפה והאם קיימים חומרים נוספים שלא אוזכרו על ידי המפעל אך הועלו על ידי דר' שלוסברג בחוות דעתו.
- הוסיפה ב"כ התובע וטענה, כי עת הסכימה למינוי מומחה רפואי סברה שמספיק להעביר אליו את רשימת החומרים שהועברו מהמפעל, אולם הוברר מחוות הדעת שרשימה כזו אינה מספיקה ולא ניתן לבסס עליה קביעת קשר סיבתי וודאי.
8. ב"כ התובע, מצידו, הביע התנגדות לבקשת ב"כ הנתבע, וזו נומקה בכך שלגישתו הבקשה הוגשה בשיהוי בלתי סביר והינה נגועה בחוסר תום לב, באשר הפרטים בדבר החוסר בבדיקות הסביבתיות או התקופתיות היו ידועים לב"כ הנתבע אשר הסכימה כי המומחה יחוות את דעתו בלעדיהם.
- עוד טען, כי ככל שהנתבע סבר כי לא ניתן ליתן חוות דעת רפואית ללא תוצאות הבדיקות הסביבתיות והתקופתיות עליו היה להגיש בקשה לעניין זה ו/או ערעור מיד לאחר שבית הדין הנחה את המומחה לתת חוות דעתו גם בהעדר אותן בדיקות, ומשלא עשה כן יש לדחות את הבקשה מחמת חלוף המועד להגשת ערעור על ההחלטה ו/או בשל שיהוי בלתי סביר.
- לחילופין נטען, כי הודעת המפעל ברורה ולפיה לא בוצעו הבדיקות האמורות, ועל כן אין בשמיעת ראיות כדי להוסיף דבר מלבד הפסד זמן וגרימת סבל נוסף ומיותר לתובע אשר אינו מקבל זכויותיו מהנתבע כבר תקופה ארוכה.
- הוסיף ב"כ התובע וטען, כי גם דחיית תביעת התובע נעשתה באופן שטחי, שכן עובר לכך היה על הנתבע לנסות לברר את כל הנתונים המבוקשים, אולם דבר כזה לא נעשה והתביעה נדחתה בהעדר נתונים המצדיקים זאת.
9. נוכח התנגדותו של ב"כ התובע נקבע דיון בבקשת הנתבע, וב"כ הנתבע שב והבהיר כי לגישתו, לאור קביעת המומחה שבחוות דעתו יש לדחות את התביעה, אולם רצונו של הנתבע להגיע לחקר האמת ולא לפגוע בזכותו הלאאורית של התובע, ועל כן יש צורך בבירור העובדות הנחוצות לקביעה פוזיטיבית בעניין הקשר הסיבתי.
- ב"כ התובע חזר על התנגדותו כפי שהובאה בתגובתו הנ"ל, תוך שעמד על כך שאין בשמיעת ההוכחות כדי להועיל, שכן לגישתו, גרסת המפעל תהיה שלא קיימות אצלו בדיקות סביבתיות.
10. אשר לעמדתנו -

לאחר שנתנו את דעתנו לטיעוני הצדדים ולהשתלשלות הדברים כפי שפורטה לעיל, באנו לידי המסקנה כי אין מנוס
בנסיבות העניין אלא להיעתר לבקשת ב"כ הנתבע, שבית הדין מוצא בה ממש.
איננו מקבלים את טענות ב"כ התובע לפיהן לכאורה בקשה זו, בעיתוי בו התבקשה, נגועה בשיהוי ובחוסר תום לב.
לעיתים מזמנות מסכים הנתבע, כאשר אין מחלוקת עובדתית בין הצדדים, למינוי מומחה על בסיס תשתית שמוסכמת
שתונח בפניו, כאשר תשתית זו נראית לכאורה מספקת.
המומחה מלכתחילה ביקש השלמות של התשתית שהונחה בפניו, אולם לאור הודעות המפעל, שבשלב האמור נראה
היה לכאורה שאין ברירה אלא להסתפק בהן, הורה לו בית הדין להשלים חוות דעתו.
יחד עם זאת, למקרא חוות דעתו של המומחה מסתבר שאין בנתונים שהונחו בפניו כדי להביאו למסקנה חד משמעית,
ודעתו של בית הדין היא כי אין בקביעותיו כדי להניח תשתית מספקת להכרעה בתביעה.
וידגש, נטל ההוכחה בכל הנוגע לתשתית העובדתית ולקשר הסיבתי רפואי בינה לבין מצבו - רובץ על שכמו של
התובע, וקביעתו של המומחה, כמות שהיא ובשלב הנוכחי, אינה מאפשרת קבלת תביעתו.
סוגיית רמת ההוכחה הנדרשת של קיום פגיעה בעבודה תאונה בעבודה על ידי הוכחת קיומו של קשר סיבתי בין תנאי
העבודה לבין הפגיעה בעבודה נדונה בפסיקה רבות.
בעב"ל 217/05 תאופיק ג'בארין נגד המוסד לביטוח לאומי (ניתן 05.02.11) נקבע כי:
"גם אם נצא מנקודת הנחה, כי לא ניתן לאתר באופן ודאי את סיבת הפגיעה, הרי שבדרך כלל ההכרעה האם מדובר
בפגיעה הנובעת מן העבודה, צריך שתעשה בהתבסס על השאלה, 'מהי הסיבה הסבירה יותר'.
בעב"ל 744/08 המוסד לביטוח לאומי נגד משה עזרן, ניתן ביום 27.01.11, נפסק כי:
"אין די בקשר סיבתי ברמה רופפת, נמוכה או ספקולטיבית בין תנאי העבודה לבין הפגיעה...".
לעיתים, נדרש בית הדין להיזקק לשאלה של הוכחת הקשר הסיבתי הנדרש כאשר מוצגים נתונים בדבר אחוז ההשפעה
של תנאי העבודה על התאונה בעבודה. כך למשל נקבע כי במקרה בו השפעת האירוע בעבודה על קרות אירוע מוחי
הייתה בשיעור של 25% ואותו אירוע לא היה מתרחש אלמלא האירוע בעבודה, יש להכיר באותה פגיעה כפגיעה
בעבודה (עב"ל 210/97, שלומית רז נגד המוסד לביטוח לאומי, ניתן 18.8.99).

כמן כן נקבע במקרים אחרים כי די בהוכחת השפעה של העבודה על מחלה הגורמת להחמרתה בשיעור של 20% על מנת להכיר בה כפגיעה בעבודה בין במקרה של מחלת מקצוע ובין במקרה של מיקרוטראומה (עב"ל 521/06 משה קורין נגד המוסד לביטוח לאומי (ניתן ביום 07.10.07); עב"ל 148/07 רון קמפינסקי נגד המוסד לביטוח לאומי (14.07.08); עב"ל 659/06 המוסד לביטוח לאומי נגד חיי עפיף טנוס (ניתן ביום 10.03.07)). יחד עם זאת, הפסיקה האמורה סווגה בפסק הדין שניתן בעב"ל 50518-08-10 המוסד לביטוח לאומי - משה אבן ז"ל, ניתן ביום 03.04.11. באותו עניין נפסק כדלקמן:

"ככל שהמדובר בפגיעה בדרך מיקרוטראומה, תחילה, יש לקבוע במידת סבירות העולה על 50%, כי בכלל קיים קשר סיבתי בין עבודת המשיב לבין מחלתו, ורק לאחר שנקבע הקשר במידת סבירות העולה על 50% (דהיינו, שהמומחה יחוזה דעתו כי סביר יותר שקיים קשר כזה, מאשר כי לא קיים קשר כזה), יש לעבור לשלב הבא ולבדוק, גם אם קיים קשר, מה מידת תרומתו בהשוואה ליתר הגורמים שגרמו למחלת המשיב, ובעניין זה, די בכך, שתרומת העבודה תהא בשיעור העולה על 20%".

המומחה בעניינו קבע כאמור כי "יש קושי רב במענה לשאלת המידה וזאת מכיוון שיש חסר נתונים בדבר החשיפה". על כן, סבורים אנו שבקביעה זו לרבות התמונה הכוללת העולה מחוות דעת המומחה, אין כדי לבסס קשר סיבתי בין החשיפה לחומרים לבין המחלה ו/או הליקוי מהם סובל התובע, וזאת במידה הנדרשת על פי אמות המידה שנקבעו בפסיקה הנ"ל. כאשר הקשר הסיבתי נקבע ברמה מאולצת, לכאורית ו"לפנים משורת הדין", ברי שאין בכך כדי להטות את הכף לטובת התובע בהקשר למחלה ממנה הוא סובל.

משכך - בקשתו של הנתבע לשמוע הוכחות בתיק - נתבקשה בתום לב וראויה לשבח, שכן יכול היה לעשות מלאכתו קלה ולבקש דחיית התביעה.

עוד נאמר, כי איננו מקבלים את טענת ב"כ התובע לפיה המפעל לעולם יטען שאין לו בדיקות סביבתיות, כמונעת בירור מקיף יותר של נסיבות חשיפת התובע לחומרים כאלה ואחרים, תוך קבלת נתונים בדרכים נוספות אודות סוגי החומרים בהם עשה התובע שימוש או שאליהם נחשף במסגרת עבודתו במפעל, העמדה בה היה התובע עובד במפעל ומהלך חשיפתו לחומרים שפורטו, כרטיסיו הרפואיים - התעסוקתיים של התובע במפעל, ונתונים אחרים שעמד עליהם המומחה בחוות דעתו, כמו תוצאות סיורים במפעל, ליקויים בהגנה על עובדים, עובדים אחרים שסבלו ממצב רפואי דומה במסגרת עבודתם במפעל שיתכן שיהא בהם כדי לתרום להבהרת התמונה העובדתית לאשורה, במגמה לסייע בידי המומחה להשלים את חוות דעתו בקביעה וודאית לעניין סוגיית הקשר הסיבתי (וראה לעניין זה את ה"עקרונות והכללים של ברדפורד היל", כפי שפורטו על ידי המומחה בחוות דעתו).

16. אשר על כן אנו מורים כדלקמן -

א. התיק נקבע לשמיעת עדויות וראיות ליום 21/03/13 בשעה 13:00.

ב. ניתנת לתובע ההזדמנות להביא עדים או ראיות שיוכלו לתרום לצורך בירור הרקע העובדתי הדרוש בכל הנוגע לחומרים ו/או התהליכים המדויקים אליהם נחשף, ואופי ומשך החשיפה.

ג. לאותו מועד יש לזמן נציג של מפעל נילית אשר יוכל להעיד בנוגע לתנאי העבודה של התובע, והוא יצטייד בנתונים לגבי העמדות בהן עבד והחומרים להם היה חשוף משך כל תקופת עבודתו.

כמו כן יביא הנציג עמו את הכרטיס הרפואי של התובע במפעל.

ככל שנערכו בתקופת עבודתו של התובע בדיקות סביבתיות כלשהן, (להבדיל מסקרי סיכונים שאת קיומם שללה נילית בהודעתה) - יש להביא עותקים גם ממצאיהן.

בנוסף, על המפעל להודיע לבית הדין עד ליום 01/02/13, באיזו מרפאה תעסוקתית התנהל כרטיס המפעל כדי שיוכל המוסד לביטוח לאומי להזמין.

התיק יובא לעיון ביום 02/02/13.

ניתנה היום, כ"ט טבת תשע"ג, 11 ינואר 2013, בהעדר הצדדים ותישלח אליהם.